

دیپلماسی:

دیپلماسی هم دانش است و هم هنر. اما هنر را می‌توان به هر شیوه‌ای که می‌خواهد به دست آورد. اما دانش را می‌توان به هر شیوه‌ای که می‌خواهد به دست آورد. اما دانش را می‌توان به هر شیوه‌ای که می‌خواهد به دست آورد. اما دانش را می‌توان به هر شیوه‌ای که می‌خواهد به دست آورد.

دیپلماسی زیرمستلزم ویژگیها و خلقیات خاصی است که موفقیت در گسترش روابط بین‌المللی و مهارت در اجرای سیاست خارجی را امکان‌پذیر می‌سازد. مانند تیزهوشی، اخلاق خوب و روشنگری با قدرت درک دقیق که مبتنی بر صلح‌جوئی و دوستی می‌باشد. اما دیپلماسی در این بین نقش مهمی را داراست زیرا ثابت شده است که سرنوشت بسیاری از دولت‌ها براساس تیزهوشی، کارآزمودگی و تجربه سیاستمداران آنها رقم می‌خورد. با وجود این به کار بردن کلمه دیپلماسی برای سیاست خارجی دولت صحیح نمی‌باشد.

اما کلمه دیپلماسی یک لغت یونانی است و منظور از دیپلمات نماینده یا مذاکره‌کننده‌ای است که حرفه‌اش دیپلماسی است.

آغاز دیپلماسی در غارها

گفته می‌شود که اولین دیپلمات در جهان مردی غار نشین بود که تمام سر و بدنش را موشپوشانیده بود، وی پس از مشاجره‌ای خسته‌کننده با همسایگانش از جنگلی انبوه خارج شد و چوبدستی خود را به طرفی انداخت و به طرف اردوگاه دشمنانش رفت و با طرحی ابتکاری مناطقی را که هر گروه می‌توانستند فقط در آن محدوده به شکار بپردازند تعیین نمود. لذا برخی قائلند که این شخص که از سلاح خود (چوبدستی) عاری گشته بود تا با دشمنانش به گفتگو بپردازد اولین دیپلمات و سیاستمدار تاریخ است. با گذشت زمان، سیاست تغییر کرد. هومر از یک

هیئت سیاسی سخن می‌گوید که به طرف شهر "تروا" حرکت کرد و هدف آن هیئت آزاد کردن دختری بنام «هلانا» بود.

از سال ۱۹۷۵

نخستین هیئت دیپلماسی

حکومت ونیز، نخستین دولتی بود که برای اعزام نمایندگان خود جهت انجام امور بازرگانی و گسترش روابط تجاری و ارتباط با حکومت‌های همجوار، اقدام به ایجاد رابطه با همسایگان خود نمود.

در قرن هفدهم دستگاه حاکمه اروپا به برقراری روابط و هماهنگی سیاسی میان کشورهای تحت نفوذ همت گماشت و این مسئله مستلزم این بود که مراکزی تعیین شوند و اشخاصی به عنوان دیپلمات به اداره این مراکز نمایندگی، بپردازند. این امر به تشکیل وزارت امور خارجه در دولت‌ها انجامید که زیر نظر و زیر مربوطه به اداره مراکز نمایندگی و ترسیم سیاست خارجی، اقتصادی و تجاری و تحکیم روابط با دولتهایی که در آنجا دفتری تأسیس شده بپردازد.

تبدیل دفترا به سفارتخانه‌ها

تبدیل دفترا به سفارتخانه‌ها

باتغییراتی که در تشکیلات دولتها ایجاد شد و همچنین گسترش روابط بین‌المللی از جهت برپایی گردهمایی‌ها و عقد قراردادها، نمایندگی‌های سیاسی میان حکومتها گسترش یافت و دفترا نمایندگی به سفارتخانه‌ها که زیر نظر سفیر اداره می‌شوند، تبدیل شدند.

به این ترتیب و پس از آنکه به هر نسبتی که در این زمینه به تامل و زینما از این جهت به حقیقت

وزیر خارجه

در این میان و به هر نسبتی که در این زمینه به تامل و زینما از این جهت به حقیقت

مسئول دیپلماسی و رابطه با دیگر کشورها وزیر امور خارجه می‌باشد و به جهت اهمیت و حساسیت این وزارتخانه رئیس جمهور و نخست وزیر در انتخاب وزیر خارجه که باید دارای کفایت و مهارت باشد دقت فراوانی معمول می‌دارند. وزارت خارجه مرکز حساس دولت می‌باشد

تا آنجا که برخی دولت‌ها حتی المقدور وزیر خارجه را تا مدت زمان زیادی تغییر نمی‌دهند تا آن که با تغییر وی، سیاست خارجی دولت نیز دستخوش تغییراتی نشود. وزیر خارجه، رئیس دیپلماسی کشور متبوعش نیز می‌باشد.

مراسم انتصاب وزیر خارجه

به محض تعیین وزیر خارجه، اداره تشریفات وزارت خارجه، انتصاب وی را به اطلاع نمایندگی‌های کشور در خارج، و همچنین توسط یادداشت‌های رسمی که به امضای وزیر امور خارجه رسیده به نمایندگان و هیئت‌های سیاسی سایر کشورهای مقیم کشور می‌رساند. و در نامه‌های ارسالی عباراتی مؤدبانه و تعارفاتی که توسعه و تحکیم روابط و تعمیق آنرا آرزومند است، بکار برده می‌شوند.

پس از وصول این نامه‌ها رؤسای هیئت‌های نمایندگی جهت آشنایی به دیدار وزیر خارجه می‌روند وزیر امور خارجه نیز در صورت امکان، همانروز بازدید دیدار سفر او پس از سه روز بازدید وزیران مختار را پس می‌دهد و برای کارداران که عهده‌دار امور نمایندگی می‌باشند به فرستادن کارت در طول هفته اکتفا می‌کند.

دیدارها

وزیر خارجه می‌تواند نمایندگان سیاسی مقیم را هر وقتی که مناسب ببیند فرا بخواند و سفرای نیز دعوت او را در زمانهای تعیین شده اجابت می‌نمایند، همچنانکه سفرای کشورهای خارجی نیز در هر زمانی می‌توانند جهت امور مهم خواهان ملاقات با وزیر خارجه شوند و این دیدارها توسط دفتر وزیر یا اداره تشریفات انجام می‌پذیرد.

وظایف وزیر خارجه

- مراقبت از روابط کشور خود با دولت‌های سایر کشورها و با سازمان ملل متحد و هماهنگی با

- آنان در سیاست خارجی.
- توجه به مصالح کشور خود و حمایت از اتباع کشور خود در سایر کشورها از راهبهای دیپلماتیک.
 - حضور در کنفرانسهای سیاسی منطقه‌ای و بین‌المللی و ریاست هیئت نمایندگی دولت متبوع خود در نشست‌های سالیانه سازمان ملل.
 - عهده‌داری انجام تماس‌ها و گفتگوها جهت عقد معاهدات و قراردادهای منطقه‌ای و بین‌المللی و نظارت بر اجرای آنها.
 - انتخاب رؤسای هیئتهای نمایندگی در خارج از کشور با هماهنگی و کسب موافقت با رئیس‌جمهور (رئیس حکومت).
 - ارائه توجیه و رهنمودهای مستمر به هیئتهای سیاسی و کنسولی در خارج از کشور.
 - اظهار نظر در مورد رؤسای معرفی شده برای هیئتهای سیاسی خارجی مقیم کشور خود و نظارت بر اقدامات مربوط به تقدیم استوارنامه‌های آنها.
 - حضور در مراسم تقدیم استوارنامه سفیران جدید خارجی به رئیس‌جمهور.
 - نظارت بر برقراری روابط سیاسی و کنسولی میان کشور خود با کشورهای دیگر.
 - نظارت بر امور تشریفاتی، مزایا، و مصونیتها، و معافیت‌های سیاسی.
 - دیدار از کشورهای دوست جهت گفتگو با همتایان خود و نظارت بر عملکرد هیئتهای سیاسی کشور متبوع خود در خارج.
 - تقدیم برخی هدایا و نشانها به دیپلماتهای خارجی پس از پایان مأموریت آنها. در برخی کشورها وزیر خارجه بمناسبت پایان مأموریت سفرای خارجی ضیافت شام دیپلماتیک برگزار می‌کند و این ضیافت نمادی از آداب و اخلاق و سنن حاکم بر کشورش می‌باشد.

کناره‌گیری وزیر خارجه

به هنگام کناره‌گیری وزیر خارجه، اداره تشریفات با هماهنگی دفتر وزیر نامه‌های رسمی با

امضای وی به سفرای کشورهای مختلف جهت تشکر از لطف و تلاش و کوشش آنان در جهت تحکیم روابط دوستانه فیما بین ارسال می‌دارد. در مقابل سفرا نیز جوابیه‌هایی که حاوی تعبیرات دوستانه باشد برای وزیر ارسال می‌دارند و گاهی اوقات در صورت تمایل یا خواست وزیر، اداره تشریفات به همین مناسبت، نامه‌هایی جهت سفرای کشور در خارج ارسال داشته از همکاری و تلاش‌های آنها تشکر می‌کند.

حق تقدم‌های سیاسی و مشکلات آن

حق تقدم میان دیپلماتها و همچنین مقامات رسمی دولت مسئله حساسی است که معمولاً بر محور ذوق سلیم، منطق و واقعیت تکیه دارد و مسئولان اجرای مراسم در مراعات آن با اشکالات و مسائل مختلفی مواجه می‌شوند. رقابت میان دیپلماتها جهت صدرنشینی در جشنها و میهمانیها از دیرباز تاکنون، همواره بشدت مطرح بوده است. توجه به نمونه‌های زیر بی‌فایده نیست:

در یک مراسم عمومی، چون فقط برای یک سفیر در سر میز مخصوص جا در نظر گرفته شده بود، میان سفرا اختلاف افتاد و در نتیجه همه ایستادند و هیچ کس ننشست.

- دو سفیر جدید که هر دو در یک روز به کشور محل مأموریت خود رسیدند، و هر کدام قصد سیقت بر دیگری را در تقدیم استوارنامه خود داشتند. یکی از آنان شب هنگام عازم کاخ رئیس آن کشور شده و شب را در اتومبیل خود در کنار قصر سپری کرد و بدین ترتیب توانست بر همکار خویش پیشی گیرد.

- در مراسم استقبال از یک سفیر جدید، بنا به رسم و آئین آن روزگار، دو سفارخانه هر کدام هیئتی فرستادند تا در کنار مقامات رسمی محل در مراسم استقبال شرکت کنند. وقتی اعضای هیئت نمایندگی سفیر تازه وارد، به دنبال کالسکه حامل سفیرشان به راه افتادند. هر یک از دو هیئت یاد شده سعی کرد راه باز کنند تا جلوتر از دیگران پشت کالسکه حرکت نماید. در نتیجه، میان دو هیئت برخورد و درگیری بروز کرد. به طوری که بعداً همین امر به قطع روابط سیاسی

میان دولتهای متبوع آنان کشانیده شد. **بازگشت** بموجب منشور ۱۸۱۵ در این باره هیچ تصریحی
 - سفرادر چگونگی ورودشان به طور همزمان به سالن اجتماعاتی که بیش از یک درب نداشت
 دچار اختلاف شدند و بالاخره کار به جایی کشید که سالنی دیگر را برگزیدند که دارای چندین
 درب ورودی باشد. **بازگشت** در این باره هیچ تصریحی در منشور ۱۸۱۵ وجود ندارد.
 - سه نفر از نمایندگان سیاسی برای نشستن در کنار یک میز ریاست مستطیل شکل که برای
 بیش از ۲ نفر جانداشت، دچار اختلاف شدند و سرانجام میز مذکور به میزگردی که همگی با یک
 وضعیت در پشت آن بنشینند مبدل گشت.

قرارداد (کنوانسیون) وین و حق تقدم

به موجب ماده چهار قرارداد وین که در تاریخ ۱۹ مارس ۱۸۱۵ منعقد شده و نیز براساس
 پروتکل (ایکس لاشاپل) مصوب ۲۱ نوامبر ۱۸۱۸ و ماده ۱۶ کنوانسیون وین مورخ ۱۸ آوریل
 ۱۹۶۱ حق تقدم رؤسای هیئت‌های سیاسی براساس تاریخ تقدیم استوارنامه به رئیس کشور
 میزبان تعیین می‌گردد. (به متن کامل کنوانسیون وین مراجعه گردد).

حق تقدم وزیر خارجه

طبق عرف و عادت و تلاش برخی دولتها، چنین مرسوم گشته که در جشنهای رسمی که از
 طرف رئیس کشور تشکیل می‌گردد و یا رئیس کشور در آن حضور می‌یابد، سفرا بر وزیر خارجه
 تقدم داشته باشند و چنانچه رئیس کشور حضور نداشته باشد وزیر خارجه بر سفرا حق تقدم
 داشته باشد.

چنانچه رئیس کشوری، رئیس یک کشور خارجی را به همراه وزیر خارجه اش مثلاً به مهمانی
 شام دعوت کرده باشد برخی دولتها حق تقدم را به وزیر خارجه کشور میزبان می‌دهند و برای
 وزیر خارجه میهمان نسبت به سفرای سایر کشورها حق تقدم قائل می‌شوند و چنین استدلال
 می‌کنند که وزیر خارجه میزبان در موقعیت کاری خود قرار دارد و وزیر خارجه میهمان، دیدار

کننده‌ای بیش نیست و فقط نسبت به سایر سفرا حق تقدم دارد. در باره سفرائی که نمایندگی رؤسای کشورشان را دارند رسیده می‌شود که آیا تمایل دارند که از حق تقدم خود به نفع وزیر خارجه میهمان بگذرند؟ و غالباً آنها با تقدم وزیر خارجه میهمان موافقت می‌نمایند.

به جهت پرهیز از این مسئله، بهتر است که به هنگام حضور وزیر خارجه میهمان از سفرای کشورهای دیگر دعوت به عمل نیاید و به دعوت از سفیر دولت میهمان اکتفا شود. به هر حال در اینگونه موارد بجاست که وزیر خارجه میهمان نسبت به میزبان خود و نیز سفرا و نمایندگان خارجی مقیم کشور میزبان تقدم داشته باشد. گرچه این عمل هنوز به صورت یک اصل کلی قابل اجرا در نیامده که همیشه بتوان به آن عمل کرد، ولی به جهت بزرگداشت و احترام در پذیرائی صورت می‌گیرد.

اشکال دیگر

سفیری با اعتراض به این موضوع که در مکان نشستن او نباید پس از وزیر خارجه کشورش باشد، از مراسمی رسمی خارج گردید. دلیل وی این بود که او نمایندگی پادشاه را دارد و وزیر خارجه نماینده دولت است. بنابراین او (سفیر) نسبت به وزیر خارجه حق تقدم دارد. می‌گویند که این موضوع منتهی به بروز بحران شد ولی البته گذرا بود. در اینجا به نظر می‌رسد، وزیر خارجه در خارج از کشور باید نسبت به سفیر کشور خود حق تقدم داشته باشد و علت آن اینست که وزیر خارجه در رأس هرم دیپلماسی کشورش قرار دارد و اعزام او به خارج از کشور در حقیقت هم به نمایندگی از سوی پادشاه یا رئیس کشور و هم به نمایندگی از جانب دولت می‌باشد.

نمایندگی دیپلماتیک

سابقاً در رأس هیئت دیپلماتیک که نمایندگی کشور در خارج را به عهده دارد شخصی که

وزیرکل نامیده می‌شد، قرار داشت. افزودن صفت کل بر وزیر، به منظور تفکیک او از وزیرای کابینه بوده است. وی همچنین نماینده دیپلماتیک یا وزیر کارگزار نیز نامیده می‌شد.

ولی امروزه به او رئیس نمایندگی دیپلماتیک یا سیاسی یا سفیر اطلاق می‌شود.

کارمندان نمایندگی دیپلماتیک

این کارمندان را دولت از میان کادر سیاسی تعیین می‌کند تا هم رئیس نمایندگی (سفیر) را در انجام مأموریتش یاری نموده، و هم در کار دیپلماسی آزموده و کارگشته شوند و ترقی کنند تا به بالاترین مدارج برسند. این مأموران عبارتند از:

۱- رایزن‌ها

۲- دبیران (دبیر اول، دوم، سوم)

۳- وابسته‌ها

ما درباره شرح وظایف هر کدام از اینها پس از سفیر سخن خواهیم گفت.

نمایندگان سیاسی

بنابر مواد کنوانسیون وین و پروتکل الحاقی به آن (اکس لاشاپیل) و با استناد به کنوانسیون روابط و مصونیتها که در دهمین نشست کمیته حقوقی سازمان ملل متحد در سال ۱۹۵۸ وضع شده، رؤسای هیئت‌های نمایندگی سیاسی به سه درجه تقسیم می‌شوند:

درجه یک

- سفرا (Ambassadeurs)

- فرستادگان پاپ Legats (که از میان کاردینالها انتخاب می‌شوند و پاپ آنها را در

هیئت‌های دینی موقت اعزام می‌دارد).

- سفیر کبیران پاپ: Nonces (از میان اسقف‌ها انتخاب می‌شوند و پاپ آنها را جهت ریاست

دائمی نمایندگی‌های دیپلماتیک برمی‌گزینند. اینها نیز عنوان نمایندگی را دارند.

درجه دوم

- وزیر مختارها

- نمایندگان ویژه

- جانشین سفیر پاپ

- نمایندگان پاپ (پاپ آنها را برای نمایندگی در دولتهایی برمی‌گزیند که سفیر کبیر از درجه

اول به آن دولتها اعزام نکرده است).

درجه سوم

- وزیران مقیم که دیگر تعیین آنها ضرورتی ندارد.

- کاردان دائم و موقت (که به وزیر امور خارجه کشور متوقف فیه معرفی می‌شوند).

سفیر پاپ استوارنامه به رئیس کشور تقدیم نمی‌کند بلکه ورقه صلاحیت

حکم رسمی پاپ را تقدیم می‌نماید.

بنابه پیشنهاد دبیر دولت واتیکان (وزیر خارجه) پاپ نماینده‌ای که همان سفیر کبیر بوده

ولی ملقب به سفیر پاپ است تعیین می‌کند.

- سفیر پاپ حکم رسمی. پاپ La Bulle را که سند مهر شده‌ای می‌باشد، بمانند استوارنامه

سفرای معمولی طی مراسمی رسمی به رئیس کشور متوقف فیه تقدیم می‌کند.

(Document Portant Le sceau Du Pape) این حکم صلاحیت در واقع همان

استوارنامه به شمار می‌رود.

- سفیر پاپ همچنین ممکن است که مطابق مراسم معمول این مدرک را در دیدار ویژه‌ای با

رئیس کشور تقدیم کند. نمایندگان این کشورها به سفیر می‌روند و در وقت تعیین شده به آنجا می‌روند. او رونوشت حکم رسمی پاپ را به وزیر خارجه تقدیم نمی‌نماید و بعد از پایان مأموریت خویش نامه فراخوانی سفیر سابق را نیز بمقامات دولت ذیربط تقدیم نمی‌کند بلکه دبیر دولت واتیکان، پایان مأموریت سفیر سابق را به وزیر خارجه کشور مربوط اطلاع می‌دهد.

- وی از تمام مصونیتها و امتیازات سفرای سیاسی عادی برخوردار می‌شود.

- به محل اقامت وی Nonciature (سفارت پاپ) گفته می‌شود.

مقدم السفرائی سفیر پاپ

سفیر پاپ در کشورهای کاتولیک بدون توجه به حق تقدم و اولویت، مقدم السفرا می‌شود. اما مقدم السفرائی وی صوری و بلکه افتخاری است. چرا که ماهیت مسئولیت دینی وی با ماهیت و طبیعت کار مقدم السفرائی فرق دارد و بالنتیجه گاهی اوقات، مقدم السفرا همان قدیمی‌ترین سفیر از نظر ترتیب حق تقدم است.

سفیر:

نماینده سیاسی بین کشورهای برخوردار از حاکمیت، براساس عمل متقابل، یک حق طبیعی بحساب می‌آید. هر کشور حق دارد که یک سفیر را برحسب شرایط و امکانات در بیش از یک کشور به مأموریت گمارد. نماینده سیاسی که رئیس کشور برای نمایندگی در کشور دیگر در رأس یک هیئت سیاسی اعزام می‌دارد همان سفیر است، که بالاترین مقام در نمایندگی سیاسی محسوب می‌شود و مأموریت وی از حساسترین مأموریت‌ها است.

سفیر از میان کادر سیاسی انتخاب می‌شود و علت آن این است که او درجات پائین تا بالای سیاسی را گذرانده و با سیاست و کار دیپلماسی بتدریج آشنا شده و صفات و شرایط لازم را کسب نموده و به اسرار و رموز سیاسی آگاهی یافته و خبرگی و بینش به دست آورده و منش اخلاقی صحیح پیدا کرده و به قوانین عزت، رفعت و سربلندی متعهد گردیده و در رساندن پیام

دولت خود به دولت محل مأموریت خود امانت را حفظ می‌کند. این پیامها غالباً کتبی ولی بدون مهر و امضاء است. از بارزترین صفاتی که سفیر بایستی به آنها آراسته گردد علاوه بر آنچه گفته شد می‌توان به نکات زیر نیز اشاره کرد: تیزهوشی سیاسی، روح‌گذشت و مدارا - متانت - بلندنظری - امانتداری - راستی - عزت نفس - احترام به شخصیت خود - رازداری - زبان‌آوری - مهارت در سخنوری - حضور ذهن و سرعت انتقال - آراستگی ظاهر - عدم استفاده ناشایست و غیرقانونی از امتیازات و مصونیتها و موقعیت و اعتبار خود. از مهمترین وظایف سفیر آن است که اعتماد و احترام شهروندان رسمی و عادی را که با آنان سروکار و برخورد جلب نموده، همچنین علاوه بر مراعات آداب و رسوم دولت میزبان باید نسبت به آداب و رسوم ملی خود نیز پای‌بند باشد و سعی و اهتمام وافر نسبت به هم‌میهمان خود در آن کشور مبذول داشته و دوست‌مهربان فرد فرد آنان باشد، با همکاران خود (سایر سفرا) نیز برخوردی صادقانه داشته باشد یعنی نه آنان را با دانسته‌های خود به‌گمراهی بیفکند و نه هرآنچه را می‌داند نیز در اختیار آنان قرار دهد.

خطوط قرمز

دیپلماسی حرفه‌ای شمرده می‌شود که برای خود در موارد زیر خط قرمزی ترسیم نموده و از آن پافراتر نگذارد:

- پرهیز از حالت‌های هیجانی و احساساتی و حفظ وقار و تعادل شخصیت.
- پرهیز از پاسخگویی به سئوالات دقیق و حساس
- دوری از شراب‌خواری، چون که مستی موجب فاش شدن اسرار شغلی مهمی می‌گردد.
- دوری از قماربازی، چونکه قمار غالباً شخصیت و آینده او را از بین می‌برد و موجب بدنامی کشورش می‌گردد. در سال ۱۹۳۸ سفیری در کشورش مورد محاکمه واقع شد و جرم وی فروش اسرار دولت بعلت بار آوردن بدهکاری فراوان در اثر قمار و پرداخت آن از سوی خریدار اسرار بود.

درخواست پذیرش (Agreement)

هر کشوری در انتخاب سفیر یا رئیس هیئت نمایندگی خود نزد دولت دیگر آزاد است. البته تعیین سفیر منوط به قبول دولت مقابل نیز می‌باشد. نظر به اهمیت مسئله غالباً پیش از تعیین رسمی سفیر، طی یادداشت محرمانه‌ای نظر دولت مقابل راجع به تعیین سفیر جدید استفسار می‌شود. در صورتی که دریافت پاسخ از کشور مقابل به طول بیانجامد و مدت مدیدی طول بکشد معلوم می‌گردد که آن کشور با انتصاب آن سفیر موافق نمی‌باشد و لذا از تعیین وی صرف‌نظر می‌شود و سفیر دیگری نامزد احراز این پست می‌گردد و مجدداً یادداشت محرمانه‌ای در مورد او ارسال می‌گردد. مخالفت کشور پذیرنده با انتصاب یک سفیر، بندرت با ارسال یادداشت اعلام می‌شود و شیوه مؤدبانه عدم پاسخ، خود به منزله مخالفت تلقی می‌گردد. گاهی اوقات مسائل شخصی یا گرایش‌های انقلابی سفیر، موجب عدم پذیرش وی می‌گردد، زیرا کشور پذیرنده سفیر را موجب اخلال در نظام حکومتی تلقی می‌نماید. در حالیکه سفیر برای تحکیم روابط اعزام می‌گردد نه برای تیره کردن روابط. البته موارد نپذیرفتن سفرا نادرست. از جمله این موارد موضع ایتالیا و ژاپن در سال ۱۹۲۰ بود که سفرای آلمان را نپذیرفتند زیرا این دو سفیر در خلال جنگ جهانی بر ضد منافع دو کشور مزبور اقدام کرده بودند. ناگفته نماند که ضرورتی ندارد یک کشور علت نپذیرفتن سفیر را توضیح دهد.

وزیر مختار (Ministre Plenipotentaire)

پیش از این گفتیم که گسترش روابط بین الملل در قرن هفدهم موجب ارتقاء سطح نمایندگان سیاسی کشورها گشت و از سطح کاردار و وزیر مختار به سطح سفارت، و سفیر ارتقاء یافت. مقام وزیر مختار که کارداری سفارت بود در سال ۱۷۸۴ هنگامیکه سوئد وزیر مختاری را به استانبول اعزام کرد، به ظهور پیوست. علت پیدایش مقام وزیر مختاری این بوده که کادر دیپلماتیک گاهی محدود بود و وقتی یک دیپلمات به مقام وزیر مختاری ارتقاء می یافت در نمایندگی به عنوان کاردار تعیین می شد، تا اینکه یک نمایندگی دیگر که رتبه دوم بین المللی داشت، پست (وزیر مختاری) خالی شود و آن وزیر مختار در آنجا مأمور گردد. وزیر مختار نیز مانند سفرا، استوارنامه خویش را تقدیم مقامات کشور پذیرنده می کرد.

البته باید دانست که نمایندگیهایی که زیر نظر وزیر مختار اداره می شود در دیپلماسی امروز بسیار نادر است و مقام وزیر مختاری که هم ردیف مقام رایزنی می باشد نیز اکنون بسیار کم می باشد. زیرا بیشتر دولتها رایزن را در رأس هیأت سیاسی با عنوان سفیر منصوب می کنند و تا زمان ارتقاء به مقام سفیری به همان وضع باقی می ماند.

وزیر مختار نسبت به همه رایزنان حتی اگر مأموریت آنها قبل از وی آغاز شده باشد، حق تقدم دارد.

کاردار (Charge d'Affaires)

کاردار مأموری است که در هنگام پایان مأموریت سفیر و یا به هنگام رفتن او به سفر به امور سفارتخانه رسیدگی می کند. در این دو مورد مأموریت کاردار موقت می باشد و لذا وی را «کاردار موقت» یا کاردار جانشین» می نامند.

ولی در صورت عدم اعزام سفیر جدید برای مدت طولانی، کاردار، نامه ای از طرف وزیر خارجه کشور متبوعش به وزیر خارجه دولت پذیرنده تقدیم می کند و در این هنگام او را کاردار (بدون صفت موقت) می نامند.

به هنگام ورود کاردار، یکی از رؤسای قسمتها در اداره تشریفات از وی استقبال می‌کند و کاردار از او وقتی را جهت ملاقات با وزیر خارجه درخواست می‌کند. در وقت معین کاردار به همراه رئیس اداره تشریفات به دفتر وزیر خارجه می‌رود و در یک جلسه عادی، اعتبار نامه خویش را به وی تقدیم می‌دارد و سپس به دفتر رئیس اداره تشریفات برمی‌گردد و او نیز وی را از برخی امور مربوط به مراسم و دیدارهای رسمی که خواهد داشت مطلع می‌کند.

- دیدارهای کاردار با امضای دفتر تشریفات ریاست جمهوری آغاز می‌شود.
- ملاقات با رئیس مجلس نمایندگان
- ملاقات با رئیس مجلس سنا
- ملاقات با نخست وزیر
- ملاقات با شیخ‌السفرا
- ملاقات با وزراء
- ملاقات با سفرا
- ملاقات با قائم مقام یا دبیرکل وزارت خارجه
- دیدار با مقامات عالیه دولتی و مسئولین عالی‌رتبه وزارت امور خارجه
- ملاقات با کارداران

(اداره تشریفات وزارت خارجه ترتیب این ملاقاتها را می‌دهد)

مقام کاردار و حق تقدم وی

معمولاً باید مقام و رتبه کاردار رایزن یا دبیراول یا کنسول باشد. زیرا برخی کشورها (مانند مکزیک) در این مورد قیود و قواعدی وضع کرده‌اند. حق تقدم کاردار از تاریخ شروع به کارش محاسبه می‌شود.

در همان کشور

اگر رایزن به رتبه سفیری نائل گردد یا لقب سفیر به وی اعطاء شود زبیده نیست که در همان کشوری که با مقام رایزنی یا پست کنسول انجام وظیفه می‌نموده به عنوان سفیر تعیین شود. بلکه لازم است که او را پس از ارتقاء به مقام جدید به محل مأموریت دیگری اعزام دارند.

رایزن

رایزن از مأموران رده دوم هیأت سیاسی و مقامش پس از سفیر می‌باشد. مأموریت وی معاونت رئیس هیئت نمایندگی (سفیر) است. رایزن معمولاً پس از گذشت حداقل ۱۵ سال کار سیاسی به این مقام نائل می‌آید و در این مدت تبحر و درایت و کارآزمودگی وی افزایش می‌یابد.

دبیر

مقام دبیری دارای سه مرحله است: دبیر سوم - دبیر دوم و دبیر اول مقام دبیر اولی بعنوان پلی برای (ارتقاء به مقام رایزنی است).

وابسته

غالباً مقام وابسته، سرآغاز کار ورود به کادر سیاسی است و تعداد اندکی از کشورها ورود به کادر سیاسی از مقام دبیر سوم آغاز می‌گردد.

دقت در تعیین وابستگان

نظر به حساسیت و اهمیت انجام وظیفه در خارج از کشور، وزارت خارجه کشورها عنایت خاصی در انتخاب وابسته‌ها میدول می‌دارند و حتی المقدور آنان را از میان فارغ التحصیلان رشته‌های حقوق بین‌الملل و تاریخ سیاسی و جغرافیای اقتصادی و دیگر رشته‌های مطلوب دانشگاهی برمی‌گزینند. وابسته علاوه بر این تحصیلات باید در آزمون شفاهی و روانی نیز

موفقیت لازم را بدست آورد. خلق خوب، ظاهر آراسته، تیزهوشی، حضور ذهن، استعداد سخنوری، حسن رفتار و برخورد، سعه صدر، وقار و متانت، عدم غرور و تکبر، و سلامت جسمی و روحی از جمله ویژگیهای لازم برای گزینش وابسته‌ها بحساب می‌آیند.

برخی از کشورها که سابقه کهنی در دیپلماسی دارند، برای اینگونه مصاحبه‌ها و آزمون‌ها راه مؤثر و دقیقی را در پیش می‌گیرند. بدین معنا که گروهی نامزدهای احراز پست وابسته را به اردوهای ویژه‌ای اعزام می‌دارند تا زیر نظر افراد کارآموده و متخصص باهم یک‌جا زندگی کنند. و این متخصصان روحیه فرد فرد آنها را مورد مطالعه قرار داده و با طریقه تفکر، فرهنگ، سبک زندگی، نوع خوردن و نوشیدن، پوشیدن، آراستگی و خواب آنها - واز همه مهمتر - نحوه رفتار و برخورد آنها با رفقا و سرپرستانشان آشنایی یابند از امور دیگر که بر اهمیت وابسته دلالت دارد این است که وزارت خارجه پس از تعیین وابسته وی را به مدت ۲ سال در دوایر و قسمت‌های مختلف به کار می‌گمارد تا در کار خود ورزیده شود و آنگاه او را به خارج از کشور می‌فرستد. از آنجا که وابسته‌ها غالباً افراد مجردی هستند لذا در سنین جوانی معمولاً آنها را به مکانهای بد آب و هوا می‌فرستند تا با زندگی سخت و غربت آشنا شوند و برای انتقال به زندگی مرفه‌تری که در آینده همراه با ارتقای مقام آنها در کادر سیاسی انتظار آنان را می‌کشد، آمادگی یابند.

وابستگان فنی

وابسته فنی مأموری خارج از هیئت سیاسی می‌باشد که زیر نظر سفیر یعنی رئیس نمایندگی مشغول به کار می‌شود ولی در عمل از وزارت خانه اصلی خود تبعیت کرده و از آنجا دستور می‌گیرد. و گزارشهای خود را نیز پس از اطلاع سفیر به آنجا می‌فرستد. گروه وابسته‌های فنی از افراد زیر تشکیل می‌گردد:

- وابسته نظامی - وابسته نیروی هوایی - وابسته نیروی دریائی

- وابسته اقتصادی - وابسته بازرگانی - وابسته مالی

- وابسته فرهنگی

- وابسته جهانگردی

- وابسته مطبوعاتی - وابسته رسانه‌ای

- وابسته کار

- وابسته کشاورزی

و سایر وابسته‌ها که وزارتخانه‌ها به آنها نیازمندند. حق تقدم وابسته فنی براساس چهارچوبی که در کشور متبوع وی در این خصوص جاری است، مشخص می‌گردد.

برخی از کشورها وابسته فنی را بر بیشتر مأموران سیاسی مقدم می‌دارند و برخی دیگر از چنان روشی پیروی نمی‌نمایند. ولی کشورها به طور کلی، وابسته فنی را هرچند هم که رتبه‌اش بالا باشد بر ارشدترین مأمور سیاسی هیئت دیپلماتیک مقدم نمی‌دارند و علت آن این است که مأمور سیاسی نمایندگی، یک دیپلمات اصلی می‌باشد و حق آن را دارد که در صورت نبودن رئیس هیئت، سرپرستی نمایندگی را عهده‌دار شود.

اما در مراسم‌هایی که در محل نمایندگی برگزار می‌شود، وابسته فنی نسبت به هم رتبه‌گان خود که از میان کارمندان سیاسی هستند تقدم می‌یابد و از باب شایستگی و رعایت احترام میهمان حتی بر سیاستمداری که رتبه بالاتری دارد مقدم شمرده می‌شود.

فعالتهای مشکوک

برخی کشورها در موقعیتهای خاص، مأموران اطلاعاتی را به هیئت سیاسی خود ملحق می‌کنند. اگر کشوری میزبان راجع به کثرت کارمندان یک نمایندگی سیاسی شک کند و ببیند تعداد کارمندان از حد معمول و مورد نیاز میان دو کشور بیشتر است و در نتیجه از فعالیت هیات مشکوک آنها بترسد، حق دارد که از نمایندگی سیاسی درخواست کند که تعداد کارمندان خود را کاهش دهد.

مصونیتها

مصونیت فرستادگان از نظر اسلام

از ۱۴ قرن پیش یعنی از هنگام طلوع فجر اسلام، مسلمانان با بهره گرفتن از احکام عالی قرآن کریم و ارکان هدایت در سنت شریف نبوی (ص)، اصول حقوق انسان را بنیان نهادند. براین اساس که انسان موجودی باشعور و مخلوقی ممتاز در بین همه آفریدگان زمین و دریا و آسمان است. در مقدمه این اصول، مسئله در امان بودن و ایمنی داشتن جهت تسهیل مذاکره با دشمنان قرار داشت و نیز مسئله احترام به فرستادگان که براین مذاکره اعزام می شوند، قرار داشت. (امروز سفرا عهده دار این امرند).

پیامبر گرامی اسلام (ص) فرستادگان را گرامی می داشت و به آنان هدایایی تقدیم می کرد و صحابه را به تأسی از خود امر می فرمود. به این اعتبار لازم بود که فرستادگان از یکسری مصونیتها برخوردار باشند. در این زمینه به اصل «امان»، و نیز به این عبارت معروف اعراب «انترس، در امان هستی» عمل می شد.

سفیر و مصونیت او در عصر حاضر

سفیر، رئیس هیئت نمایندگی در عصر حاضر است که در خارج از کشور نمایندگی رئیس کشور و دولت را به عهده دارد و در گفتگوها و کنفرانسها به نام آن ها سخن می گوید و به نمایندگی از آنها در بیشتر مراسم و مناسبات رسمی شرکت می کند.

قوانین بین المللی ایجاب می کند که سفیر بعنوان رئیس هیئت نمایندگی سیاسی در هر کشوری، تحت حمایت قرار گیرد تا بتواند با آزادی کامل مأموریت خویش را به انجام رساند و به وظیفه خود در مقابل دولت متبوعش و نیز دولت پذیرنده، با رعایت قوانین و مقررات جاری کشور متوقف فیه عمل نماید.

به این حمایت عنوان مصونیت و امتیازات داده می شود که شخص وی و خانواده اش از آن

استثنا در مصونیتها

نمایندگانی که در هیئت‌های خاصی به خارج اعزام می‌شوند نیز بطور استثنایی از مصونیتها و امتیازات بهره‌مند می‌گردند و آن زمانی تحقق می‌یابد که هیئت خاص به نمایندگی از رئیس کشور در مراسم تاجگذاری یا تعیین رئیس جمهور یا تقدیم نشان ویژه به رئیس یک کشور مشارکت می‌نمایند.

اما به کسانی که برای همایش‌ها (کنفرانس‌ها) و گردهمایی‌های منطقه‌ای و بین‌المللی اعزام می‌شوند دیگر عنوان دیپلمات اطلاق نمی‌شود چون رسماً برای مأموریت ثابت نزد رئیس کشور پذیرنده اعزام نشده‌اند. ولی از آنجا که مأموریت آنها جنبه دیپلماتیک و سیاسی دارد از مصونیتها و امتیازات برخوردار می‌شوند. برخی از کشورها نماینده دیپلماتیک (دیپلمات) را بر دو قسم می‌دانند:

- ۱- دیپلمات عادی که به طور دائم به محلی اعزام می‌شود.
 - ۲- دیپلمات مأمور سیاسی فوق‌العاده که به نمایندگی از کشوری در یک گردهمایی مخصوص بین‌المللی یا منطقه‌ای در کشور دیگر شرکت می‌کند.
- این دو گروه از مصونیتها و امتیازات دیپلماتیک بهره‌مند می‌گردند.

جزئیات و مصونیتها و امتیازات

- ۱- احترام به شخصیت نماینده سیاسی (L'inirola bilite)
- ۲- مصونیت‌های قضائی (Immunités de juridiction) مصونیت قضائی برون مرزی (Jurisdiction Exterritorialite) مصونیت قضائی جنائی (Juriddiction criminelle) مصونیت قضائی مدنی (Juridiction civile)
- ۳- امتیازات (prerogativen de courtoisie) (که براساس عمل متقابل انجام می‌شود).

نمایندگیهای کنسولی

در گذشته برخی از کشورها شخصی را با درجهٔ معاون سرکنسول به کشورهای غیر مستقل اعزام می‌کردند. هدف از افزودن عنوان معاون به کنسول، در واقع اعطای عنوان دیپلماتیک به وی به جهت متمایز شدن از کنسولهای معمولی، بود. ولی از مصونیت دیپلماتیک برخوردار نبود. فقط یک مصونیت معمولی داشت که به واسطهٔ آن کسی نمی‌توانست برای وی از جهت دیون مدنی مزاحمتی ایجاد کند و یا در دعاوی جنایی وی را توقیف احتیاطی کند. ولی فعالیت‌های بازرگانی خارجی بعداً به ایجاد کادر ویژه کنسولی در کنار کادر دیپلماتیک بمنظور تنظیم تجارت خارجی در حوزه کار کنسولهایی منجر شد که از مصونیت‌های دیپلماتیک برخوردار نبودند و بالطبع حق نمایندگی از طرف کشور خویش را نیز نداشتند.

انواع کادرهای کنسولی

کادر کنسولی به سه قسمت تقسیم می‌شود:

- ۱- کنسول کاری که از طرف دولت از بین شهروندان، با حقوق ماهیانه انتخاب می‌شود ولی در کشور میزبان هیچگونه سمت و فعالیتی ندارد.
- ۲- کنسول بازرگانی یا افتخاری: وی از طرف دولت از بین شهروندان یا کارکنان دولت بدون حقوق ماهیانه برگزیده می‌شود تا کارهای کنسولی را انجام دهد.
- ۳- معاون کنسول - از کارمندان رسمی نمی‌باشد و مانند کنسول افتخاری به امور بازرگانی شخصی می‌پردازد.

روسای هیأت‌های کنسولی

روسای هیأت‌های کنسولی به چهار گروه تقسیم می‌شوند که عبارتند از:

- ۱- سرکنسول

۲- کنسول

۳- معاون کنسول

۴- قائم مقام کنسول

تعیین کنسول (متن روانامه)

نمایندگی سیاسی عهده‌دار ابلاغ تصمیم دولت خویش به وزارت خارجه کشور میزبان جهت تعیین سرکنسول می‌باشد. این امر بموجب نامه رسمی بضمیمه روانامه کنسولی انجام می‌پذیرد که متن آن بدین قرار است:

متن روانامه
ضمیمه روانامه
وزارت خارجه
تاریخ

تاریخ ابلاغ
وزارت خارجه
تاریخ

متن روانامه جمهوری اسلامی ایران

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

جناب آقای

رئیس جمهور

نظر به مناسبات دوستانه جمهوری اسلامی ایران و ... برای توسعه و تعمیق روابط بازرگانی و حفظ و حمایت بازرگانان و سایر اتباع جمهوری اسلامی ایران که در آن کشور اقامت و رفت و آمد دارند، جناب آقای ... را به سمت سرکنسول جمهوری اسلامی ایران در منصوب می‌کنم.

از جنابعالی انتظار دارم به اولیاء و مسئولین دولت توصیه فرمایند وی را به این سمت بشناسند و کمکهای لازم را برای انجام وظایف مأموریت یاد شده مبذول دارند و کلیه حقوق و بخشودگیهای معمول را بر طبق عهود و مقررات دربارهی وی منظور و رعایت کنند.

تهران به تاریخ.....

سید محمد خاتمی

رئیس جمهور اسلامی ایران

دکتر کمال خرازی

وزیر امور خارجه جمهوری اسلامی ایران

پذیرش سرکنسول و روانامه

در صورت پذیرش سرکنسول، اداره تشریفات کشور متوقف‌فیه، موضوع را به نمایندگی سیاسی کشور متبوع کنسول جدید، ابلاغ کرده و بازرگانهای محلی جهت ایجاد تسهیلات لازم به‌هنگام ورود نامبرده تماس‌های لازم را می‌گیرد. سرکنسول جدید به محض رسیدن به محل خدمتش، از طریق نمایندگی سیاسی کشورش، پذیرش مأموریت را دریافت می‌کند که در جمهوری اسلامی ایران بدین صورت است:

تشریفات کشور متبوع کنسول جدید را به اطلاع می‌رساند و در صورت لزوم تسهیلات لازم را فراهم می‌کند. در صورت لزوم، در وقت قبضه بازرگانی‌ها و تشریفات کشور متبوع کنسول جدید را به اطلاع می‌رساند و در صورت لزوم تسهیلات لازم را فراهم می‌کند.

در وقت قبضه بازرگانی‌ها و تشریفات کشور متبوع کنسول جدید را به اطلاع می‌رساند و در صورت لزوم تسهیلات لازم را فراهم می‌کند.

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

نظر به اینکه جناب آقای [نام] را به سمت سرکنسول در [نام] و با صلاحیت در حوزه استانیهای [نام] منصوب داشته اند و موافقت دولت جمهوری اسلامی ایران با این انتصاب حاصل است.

به موجب این فرمان به استانداران استانهای مربوطه مقرر می گردد در انجام وظائف مأموریت وی، هنگام لزوم مساعدت کنند و امتیازات و معافیتهای معمول را بر طبق عهود و مقررات درباره وی منظور و مرعی دارند.

سید محمد خاتمی
رئیس جمهور اسلامی ایران

دکتر کمال خرازی
وزیر امور خارجه جمهوری اسلامی ایران

توجه:

- اگر اصلاحاتی در رابطه با کلیت اختیارات کنسول و یا به دلایل دیگر صورت گیرد، دولت میزبان حق دارد که پذیرش را لغو کند و در نتیجه، گواهی جدیدی نیز صادر شود.

وظایف کنسول

وظایف و اختیارات اصلی کنسول عبارتند از:

- حفاظت و حمایت از منافع کشور متبوع خود و اتباع آن

- کمک به اتباع کشور متبوع خود در کشور متوقف‌فیه.

- انجام کارهای مربوط به دفاتر اسناد رسمی و انجام امور مربوط به احوال شخصیه و انجام

کلیه وظایف اداری.

- ارائه خدمات به کشتی‌هایی که پرچم کشور او را حمل می‌کنند و نیز هواپیماهای ثبت شده

در کشور متبوعش

- تلاش برای گسترش روابط بازرگانی و تقویت روابط اقتصادی، صنعتی، جهانگردی بین

کشور متبوعش و کشور متوقف‌فیه و ارائه گزارشهایی در این زمینه به دولت متبوع خود.

- پاسخگویی به استعلامهای مربوط به اسامی واردکنندگان و صادرکنندگان کالا و همهٔ

مسائل تجاری صنعتی.

- تلاش در زمینه برپائی نمایشگاههای بین‌المللی و اختصاصی در حوزه مأموریت با

هماهنگی نمایندگیهای سیاسی کشور متبوع، و قرار دادن اطلاعات مربوط به روند اجرای مفاد

توافقنامه‌های تجاری بین دو کشور، در اختیار نمایندگی سیاسی کشور متبوع خود.

اختیارات و صلاحیت‌های کنسول

کنسول یک کارمند رسمی است که از میان اتباع کشورش انتخاب می‌شود ولی از عنوان

نمایندگی که مختص سفیر و یا نماینده او است، برخوردار نمی‌باشد.

- کنسول برای انجام مأموریت خویش باید فقط با مقامات محلی در تماس باشد.

- تمامی کنسول‌های موجود در یک کشور تابع دستورات سفیر (رئیس نمایندگی سیاسی) می‌باشند که مقرر وی در پایتخت کشور میزبان است.

- اگر کنسولگری دارای ساختمانی مستقل غیر از سفارت بوده و یا در شهری غیر از پایتخت باشد، می‌تواند پرچم کشورش را بر فراز کنسولگری برافرازد.

(ملاحظه: برخی از دولتها، کنسولها و سرکنسول‌ها را از میان اعضای کادر سیاسی انتخاب می‌کنند).

برافراشتن پرچم ملی بر فراز کشتی‌های تجاری و سیاحتی

- بهنگام توقف کشتی‌های تجاری و سیاحتی در بندر، از طلوع تا غروب خورشید، پرچم ملی بر فراز آنها برافراشته می‌شود. همچنین بهنگام ورود و خروج از بندر و یا در زمان رؤیت کشتی دیگر یا فانوس دریائی و یا به درخواست ناوگان جنگی پرچم ملی بر فراز آنها به اهتزاز در می‌آید.

- در هر زمانیکه در مراسم جشن و سرور علامات تزئینی بالا رود، پرچم ملی بعنوان احترام به کشور متوقف فیه روی هر یک از دکلهای کشتی برافراشته می‌شود. ولی اگر علامات تزئینی برای بزرگداشت یک کشور خارجی بالا رود، در آن صورت باید پرچم کشور مزبور روی بلندترین دکل کشتی برافراشته شود.

- پرچم ملی بر روی شناورهای متعلق به خطوط کشتی‌رانی داخلی، در اعیاد و مناسبتهای رسمی از طلوع تا غروب خورشید، به اهتزاز در می‌آید و محل نصب آن در قسمت عقب کشتی است. اگر صاحب کشتی، فرد خارجی باشد، پرچم کشور خود را نیز برافرازد با این شرط که پرچم ملی در جایگاه عقب کشتی نصب شود و در هر شرایطی کم ارزش تر از پرچم خارجی نگردد.

- اگر کشتی به بندر کشوری که در آن عزای عمومی می‌باشد، وارد شود، باید پرچم کشور متبوعش را بصورت نیمه افراشته، بر عرشه خود به اهتزاز در بیاورد.

مصونیتها و معافیت‌های کنسولها

مصونیت و معافیت‌های کنسولها بسته به میزان پایبندی هر یک از دولتها به مفاد توافق نامه‌های کنسولی است که مابین کشورها منعقد می‌گردد. برخی از این موافقت نامه‌ها زمینه گسترده‌تری دارند و برخی دیگر بر اصل مقابله به مثل استوار هستند.

حرمت شخص کنسول و دفاتر کنسولگری (INVIOABILITE)

بیشتر توافق نامه‌های کنسولی قائل به حرمت شخص کنسول هستند و بر حمایت از وی در برابر هرگونه تعدی و عدم بازداشت و زندانی شدن او - جز در موارد جرم و جنایت - تأکید دارند این موافقت نامه‌ها همچنین قائل به حرمت دفاتر کنسولگری نیز هستند و برافراشتن پرچم را در مناسباتی چون اعیاد ملی و محلی، برای کنسولگری بلامانع می‌دانند. اما به ویژه اجازه داده نمی‌شود که کنسولگری، محلی برای پناهندگی باشد.

مصونیت قضائی (IMMUNITES DE JURIDICTION)

مصونیت شخص کنسول بمعنی معافیت وی از اقدامات قضائی بازدارنده نیست و در بیشتر توافق نامه‌های کنسولی - تا وقتی که مسئله قضائی ارتباطی با عنوان و پست رسمی کنسول نداشته باشد کنسول را موظف به پاسخگویی در برابر دادگاههای داخلی می‌دانند. اما چنانچه در حین انجام مأموریت رسمی برای کنسول مسأله‌ای پیش آید که به منافع حکومتش مربوط باشد، در اینصورت از حضور در دادگاههای مدنی یا تجاری محل معاف است، مشروط بر اینکه در توافق نامه کنسولی، خلاف آن ذکر نشده باشد.

شهادت دادن در برابر دادگاه

در برخی از توافق نامه‌های کنسولی تسهیلاتی پیش‌بینی شده که به موجب آن کنسول را از حضور در دادگاه برای ادای شهادت، معاف دارد. و رفتن قاضی به نزد وی را بدین منظور کافی

می‌دانند. اما توافق نامه‌هایی هم وجود دارند که حضور کنسول را در دادگاه به جهت ادای شهادت، الزامی می‌دانند.

معافیت‌ها

بیشتر توافقی‌های کنسولی، کنسول کاری را از مالیات مستقیم بر درآمد معاف می‌دانند. اما آنها از مالیاتهای خاصی که بخاطر انجام معاملات شخصی تعلق می‌گیرند معاف نمی‌باشند. برخورداری کنسول از معافیت‌های گمرکی نیز منوط به اصل عمل متقابل می‌باشد.

دو مورد مصونیت دیپلماسی که مختص کنسول است

کنسول کاری در دو حالت از معافیت‌ها و امتیازات دیپلماتیک بطور کامل برخوردار می‌شود: - زمانی که وی از میان اعضاء کادر دیپلماتیک انتخاب شده و به سمت کنسول منصوب گردیده باشد.

- زمانی که علاوه بر انجام مأموریت اصلی خویش به مأموریت دیپلماتیک نیز موظف گردد. این وضعیت در شرایطی تحقق می‌یابد که حکومت وی در کشور میزبان، نمایندگی سیاسی نداشته باشد، و وی دارای دو عنوان سرکنسول و کاردار می‌شود. در چنین وضعیتی باید موافقت کشور میزبان جلب گردد و او اعتبارنامه‌اش را با عنوان جدیدش به وزیر امور خارجه، تقدیم دارد. البته باید توجه داشت که معمولاً در عرف دیپلماتیک، درجه‌ای با عنوان «سرکنسول و کاردار» وجود ندارد و برخی کشورها جمع بین این دو را جایز نمی‌دانند. اما گاهی برحسب ضرورت مثل عدم امکانات مالی، چنین وضعیتی پیش می‌آید.

ملاقات‌های رسمی

بهنگام ورود کنسول جدید، لازم است وی نام خود را در دفتر تشریفات فرماندار منطقه ثبت

نماید. سپس باید با مقامات عالی‌رتبه اداری شهر، ملاقاتهای رسمی داشته باشد. این نوع ملاقاتها هم جنبه ارزیابی دارد هم فرصتی برای اظهار تمایل به برقراری روابط دوستانه است. کنسول سپس به ملاقات شیخ کنسولها (باسابقه‌ترین کنسول) و همکارانش (که شامل افراد هم رتبه وی و نیز درجات بالاتر می‌شود) می‌پردازد و همچنین کنسولهای در سطح پائین‌تر از خودش نیز به دیدار او می‌آیند. ملاقات می‌کند. این ملاقاتها باید در طی سه روز اول اشتغال بکار او، انجام پذیرد.

همسر کنسول نیز باید همزمان با ملاقاتهای کنسول ابتدا به دیدار همسران مسئولان عالی‌رتبه محلی و سپس همسران همکاران شوهرش اقدام نماید.

ارشدیت کنسولها

- ملاک ارشدیت کنسولها نسبت به یکدیگر در وهله اول براساس تاریخ صدور فرمان است که از جانب دولت میزبان به آنان اعطاء می‌شود.

- اگر شناسایی کنسول بطور موقت پیش از صدور فرمان برای وی انجام پذیرد، ارشدیت و سابقه وی از همان تاریخ شناسائی محاسبه می‌گردد.

- اگر دو یا چند کنسول بطور همزمان فرمان خود را گرفته باشند و یا شناسائی آنها همزمان انجام شده باشد، در اینصورت ارشدیت آنها براساس تاریخ تقدیم روانامه خواهد بود.

- رؤسای هیأت‌های کنسولی از نظر ارشدیت، بر تمام کارمندان کنسولگری ارشدیت دارند.

- ارشدیت مأموران یا کارمندان کنسولی که متصدی یا سرپرست کنسولگری می‌شوند، بعد از

تمام رؤسای هیأت‌های کنسولی که هم‌تراز رئیس آنان هستند، می‌باشد.

- ارشدیت خود آنها نیز طبق ارشدیت رؤسای نمایندگی آنان تعیین می‌شود.

- سابقه سرپرستان یا متصدیان سرکنسولگری بعد از سرکنسول و قبل از کنسولهای کاربری

می‌باشد.

- اگر سرکنسول کاربری قدیمی‌ترین فرمان کنسولی را دارا باشد، شیخ کنسولها نامیده

می‌شود. کنسول کاریری بر کنسول تجاری یا افتخاری مقدم است. کنسولی که مقر وی در پایتخت است، در ضیافت‌های رسمی جزء اعضاء هیأت دیپلماتیک قرار نمی‌گیرد. چرا که او دارای عنوان نمایندگی نمی‌باشد و نیز مجاز به نصب پرچم بر روی ماشین خود نیست. کنسول افتخاری مجاز به نصب پرچم بر روی ماشین یا دفتر کارش، نمی‌باشد.

غیبت کنسول

در صورت غیبت کنسول باید یادداشت رسمی به مقامات داخلی مربوطه ارسال گردد و در آن، مدت غیبت و جانشین او قید شود.

پایان مأموریت کنسول

مأموریت کنسول به چند دلیل پایان می‌پذیرد: بازنشسته شدن سرکنسول - تعیین او برای انجام وظیفه در محل دیگر - استرداد فرمان که این مورد آخر، بندرت پیش می‌آید. کنسول باید مراتب را قبل از ترک محل خدمت به مقامات داخلی مربوطه ابلاغ کرده و نام جانشین موقت خود را تا زمان وصول کنسول جدید معرفی نماید. کنسول باید در پایان مأموریتش به انجام همان ملاقات‌های رسمی که در ابتدا مأموریت انجام داده، مبادرت ورزد.

اداء سوگند

اداره تشریفات وزارت خارجه مسئول برگزاری و تهیه صورتجلسات مراسم اداء سوگند قانونی می‌باشد:

۱- در مقابل رئیس کشور یا رئیس جمهور با حضور وزیر امور خارجه، (برای سفرا و وزیر

مختارها.)

۲- در برابر وزیر امور خارجه (برای کارداران، رایزن ها و سایر کارمندان هیأت دیپلماتیک و سرکنسولها و کنسولهای کاریزی و معاونین کنسولها.)

متن قسم نامه

معمولاً متن سوگند یاد شده به صورت زیر است: «به خداوند بلند مرتبه و بزرگ سوگند یاد می کنم که در راه وطن و قوانین آن، از هیچگونه فداکاری دریغ نورزم و وظایف خود را با خلوص نیت و پاکدامنی و شرافت با حفظ اسرار به انجام رسانم.»

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
وَلَقَدْ جَعَلْنَا لَكُمُ الذِّكْرَ أَنْ تَقُولُوا مَا نَشَاءُ بِاللَّغْوِ وَالْجَبْرِ
وَأَنْتُمْ حَسْبُكُمْ وَاللَّمَّازِينَ بِالْبَاطِلِ وَالْمُفْتِنِينَ
لَقَدْ جَعَلْنَا لَكُمُ الذِّكْرَ أَنْ تَقُولُوا مَا نَشَاءُ بِاللَّغْوِ وَالْجَبْرِ
وَأَنْتُمْ حَسْبُكُمْ وَاللَّمَّازِينَ بِالْبَاطِلِ وَالْمُفْتِنِينَ
بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
وَلَقَدْ جَعَلْنَا لَكُمُ الذِّكْرَ أَنْ تَقُولُوا مَا نَشَاءُ بِاللَّغْوِ وَالْجَبْرِ
وَأَنْتُمْ حَسْبُكُمْ وَاللَّمَّازِينَ بِالْبَاطِلِ وَالْمُفْتِنِينَ

ایستادگانه (تلاش زاری و تلاوت آیه)

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
وَلَقَدْ جَعَلْنَا لَكُمُ الذِّكْرَ أَنْ تَقُولُوا مَا نَشَاءُ بِاللَّغْوِ وَالْجَبْرِ
وَأَنْتُمْ حَسْبُكُمْ وَاللَّمَّازِينَ بِالْبَاطِلِ وَالْمُفْتِنِينَ
بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
وَلَقَدْ جَعَلْنَا لَكُمُ الذِّكْرَ أَنْ تَقُولُوا مَا نَشَاءُ بِاللَّغْوِ وَالْجَبْرِ
وَأَنْتُمْ حَسْبُكُمْ وَاللَّمَّازِينَ بِالْبَاطِلِ وَالْمُفْتِنِينَ